

Kompleti mësimor

www.MyFriendBoo.com

Cikli i Ujit në Shoku im Bu është përpiluar nga EcoAnimation project me mbështetje të LIFE+ programme, Fondit evropian për mjedis.

EcoAnimation

with the support of

Business Solutions Europa

griffilms™

Përmbajtja

Mënyra argëtuese dhe stimuluese për mësimin e fëmijëve të moshës 5-8 vjet lidhur me rëndësinë e ujit	4
Fjalët dhe frazat e zakonshme	5
Mësimi 1 - Ndotja e ujit ' <i>Ligatinat e Viktorisë</i> '	6-13
Mësimi 2 - Të kursyerit e ujit ' <i>Është vetëm ujë</i> '	14-22
Mësimi 3 - Uji dhe Bota ' <i>Fotografia e madhe</i> '.	23-32
Referencat dhe informatat e mëtejshme	33

Falemnderim

Dëshirojmë të falënderojmë një numër të njerëzve për bashkëpunimin e tyre në përpilimin e këtij kompleti mësimor.

Falënderime të shumta për Muzetë e fëmijëve në vijim për përkrahjen dhe përkthimin e këtij materiali:

- **Explora, the Children Museums of Rome - Italy**
- **The Children's Science Centre Technopolis, Mechelen - Belgium**
- **Artland in Sofia - Bulgaria**
- **ParkMiniatur, Łódź - Poland**
- **Imaginosity Dublin Children's Museum - Ireland**

Veçanërisht u jemi mirënjohës arsimtarëve dhe fëmijëve të shkollave pjesëmarrëse të cilët kanë qenë të shkëlqyeshëm dhe kanë ndarë kohë në rishqyrtimin e episodeve të ciklit të ujit, testimin e kompletit mësimor dhe ndihmën duke siguruar informata kthyesë gjatë projektit:

- **Istituto Comprensivo *Karol Woytja*, Rome - Italy**
- **Vrije Basisschool Ursulinen, Mechelen - Belgium**
- **Willow Park Schools (Boys National School), Dublin - Ireland**
- **Primary School number 111, Łódź - Poland**
Primary School im. Kościuszko's Infantry Division ul, Łódź - Poland
- **54 Sredno osnovno uchiliste "Sveti Ivan Rilski", Sofia - Bulgaria**

Falënderime të shumta të gjithë partnerëve të projektit EcoAnimation dhe të gjithë atyre që kanë kontribuar me përkrahjet dhe idetë e tyre për realizimin e këtij projekti ekzistues.

Koordinatori i projektit EcoAnimation

Mënyra argëtuese dhe stimuluese për mësimin e fëmijëve të moshës 5-8 vjeç lidhur me rëndësinë e ujit

Uji është pjesa kryesore natyrore e jetës. Ai vjen nga burimet tona natyrore. – lumenjtë, liqenet, dhe nga burimet e ujërave nëntokësor - dhe është thelbësore për mbijetesën e të gjitha gjallesave. Por, uji është në furnizim të kufizuar dhe në të ardhmen ne rrezikojmë të mos kemi ujë të mjaftueshëm për nevojat tona... Për këtë arsye fëmijët, "gjenerata e ardhshme" më e prekur në histori, duhet të kuptojnë se si të sigurohet që çdo pikë e ujit që e përdorim llogaritet, për sot dhe për të ardhmen e tyre...

Shoku im Bu është një serial i animuar dhe i ngjeshur me argëtim, i mbështetur nga Komisioni Evropian. Qëllimi i serialit është t'u ndihmojë shikuesve të vegjël nga moshë 5-8 vjet të kuptojnë disa nga çështjet më të rëndësishme të botës sot, siç është energjia dhe ndryshimet klimatike, ambienti, të kursyerit dhe shëndeti. Këto janë disa nga çështjet më të ngutshme të Evropës, por shpesh ato janë shumë të komplikuar dhe shumë të mëdha për të vegjlit për tu identifikuar ose për t'i kuptuar ato.

Cikli i ujit të Shokut tim Bu është përpiluar nga EcoAnimation project me mbështetje nga LIFE+ Programi i Komisionit Evropian. Episodet janë përpiluar nga ekipi i ekspertëve për bisedime të pavarura, pedagogjike, për komunikim dhe animacion, të cilët kanë punuar me grupe të fokusuara prej mbi 500 fëmijëve nga Belgjika, Bullgaria, Irlanda, Italia dhe Polonia për të përpiluar tri aventurat me tematikë të ujit:

- **'Ligatinat e Viktorisë'** - mëson fëmijët për të parandaluar ndotjen e ujit.
- **'Është vetëm ujë!'** - ndihmon nxënësit për të kuptuar rëndësinë e të kursyerit e ujit.
- **'Fotografia e madhe'** – u tregon fëmijëve rëndësinë e ujit në botë.

Serialet nuk janë predikuese. Qëllimi është përdorimi i imagjinatës, komedisë, aventurës dhe magjisë për të ndihmuar fëmijët që të njerëzit, bimët, kafshët dhe kuptojnë rëndësinë e ujit për botën në përgjithësi.

Shpresojmë që Bu, shokët e tij dhe tregimet e tij frymëzuese të arrijnë dhe motivojnë miliona fëmijë të Evropës. Serialet do të transmetohen në rrjetet dhe kanalet televizive nëpër Evropë në disa gjuhë dhe do të jetë e mundur që edukatorët t'i zbrisin ato përmes faqes së internetit

www.myfriendboo.com.

Kjo pako mësimore plotësuese gjithashtu ka qenë e zhvilluar për të shoqëruar episodet t për ciklin e ujit të serialit Shoku im Bu. Kjo pako u dedikohet edukatorëve për tu përdorur së bashku me tri episodet dhe mund të përdoret për grupet dhe mjediset joformale edukative, me ose pa mbështetje audio-vizuale (për edukatorët të cilët nuk kanë qasje tek materialet audio-vizuale sigurohen tabela për tregime).

Pakojë siguron informata për çështjen e ujit për edukatorët dhe siguron detyra dhe ushtrime për të vendosur në kontekst çështjet e trajtuara në episodet për shikuesit tanë të vegjël.

Shpresojmë se ky burim i ri dhe argëtues, në një mënyrë, inkurajon edukatorët dhe fëmijët të mendojnë në lidhje me atë se si ata munden, madje edhe me gjeste të përditshme, të bëjnë ndryshime në botën e tyre dhe botën më të gjerë rreth tyre. Shpresojmë që edhe familjet dhe shokët e tyre mund të bëjnë të njëjtën!

Kënaquni!

Fjalët dhe frazat e zakonshme

Në episode, personazhet mund të përdorin fjalë që fëmijët jo çdoherë mund t'i kuptojnë. Ju lutemi lexoni më poshtë definicionet e fjalëve dhe koncepteve më të komplikuar që do t'u ndihmojnë juve tua shpjegoni fëmijëve. Për secilën fjalë, është shënuar se në cilën episode është përdorur:

Ndotja ('*Ligatinat e Viktorisë*' / '*Fotografia e madhe*'). Ndotja është kudo... Si në tërë planetin tonë ashtu edhe në ujë. Ajo u shkakton sëmundje, madje edhe i vret njerëzit, kafshët dhe bimët. Pra, çfarë është ajo? Diçka me erë të keqe? Pleh? Helm? Po, të gjitha këto gjëra... Por jo çdoherë. Disa nga ato mund edhe të mos jenë të dukshme: ujë me pamje dhe shije normale mund në të vërtetë të ketë ndotës në të.

Ndotja e ujit ndodhë kur kimikatet toksike (si pluhuri i përdorur nga bujqit, mbeturinat nga fabrikat, prodhimet kimike që ne i përdorim çdo ditë) arrijnë ujin (p.sh liqenet, lumenjtë, ujërat nëntokësor, detet) pa u trajtuar që të largohet pjesa e rrezikshme. Nëse ndotja trajtohet si duhet ose të pastrohet, atëherë edhe uji është në rregull për t'u pirë, luajtur dhe jetuar në të, por nëse jo, atëherë bimët, peshqit, kafshët dhe të gjitha krijesat e vogla që jetojnë në ujë madje edhe njerëzit mund të vuajnë nga pasojat dhe ato mund të jenë shumë serioze. Në disa raste ndotja mund të privojë jetën e peshqve kafshëve tjera ujore që kanë nevojë për oksigjen dhe diell, p.sh lëndët e tepruara ushqyese mund të shkaktojnë rritje intensive të algëve dhe këto ndonjëherë mund të përdorin tërë oksigjenin që peshqit kanë nevojë për të mbijetuar.

Ligatina ('*Ligatina e Viktorisë*' / '*Fotografia e madhe*') është një fushë e tokës e mbuluar me ujë për shumë vjet. Ajo siguron ushqim, strehim dhe mbrojtje për çdo lloj bime dhe krijese prej bilbilit të ujit deri te kaimanët, prej çafkave deri te hipopotamusët. Ligatinat gjithashtu shumë të dobishme për njerëzit: ato u sigurojnë njerëzve derivate, ushqim, rekreacion dhe punësim. Ato mbrojnë miliona njerëz nga pasojat shkatërruese të vërshimit. Ato mund të formohen afër detit ose në brendësi të fushës dhe në forma të shumta duke përfshirë moçalet, gotullat, basenet, kënetat, deltat, shkëmbinjtë e koraleve dhe lagunat. Ligatinat konsiderohen një nga shumëllojshmëritë më të mëdha biologjike të tërë ekosistemit.

Kafshët e egra ('*Ligatinat e Viktorisë*' / '*Fotografia e madhe*') do të thotë të gjitha krijesat e gjalla (përveç njerëzve) të cilat nuk janë shtëpiake, që d.m.th nuk janë të zbutura ose trajnuara nga njerëzit. Kafshët e egra mund të gjenden kudo duke përfshirë edhe shkretëtirat, pyjet, fushat, lumenjtë, ligatinat dhe zonat e tjera, duke përfshirë qytetet dhe fshatrat— të gjitha kanë forma të caktuara të kafshëve të egra.

Ujitja ('*Është vetëm ujë*') është kur njerëzit ose makinat hedhin ujë tokës ose bimëve për të rritur ushqimin në fushat ku nuk ka shi të mjaftueshëm. Si rregull, ujitja zakonisht përdorë shumë ujë dhe përmirësimet teknologjike mund të ndihmojnë në të kursyer të theksuar.

Të kursyerit e ujit ('*Është vetëm ujë*' / '*Fotografia e madhe*') do të thotë përdorimi i ujit me kujdes dhe dhe ruajtja e tij sa më shumë që është e mundshme. Ekzistojnë shumë mënyra që kjo mund të bëhet, ose përmes veprimeve, ndryshimi i sjelljes sonë, përdorimi i teknologjive ose makinave, ose përmirësimin e dizajnit ose proceseve të shumë mjeteve që ne i përdorim çdo ditë për të nxjerr ujë (p. sh zvogëlimi i humbjes dhe harxhimit të ujit).

Pesticidet janë substance që përdoren për të parandaluar, shkatërruar ose kontrolluar çdo insekt (p. sh. Insekte ose bari i keq) dhe mund të përmbajnë kimikate toksike. Ato mund të jenë insekte, minj, dhe kafshë të tjera, barë i keq, këpurdha helmuese ose mikroorganizma si bakteret dhe viruset. Disa nga shembujt e pesticideve janë minjtë ose insektet që shkaktojnë dëm në shtëpitë tona (si krimbi i drurit), luleradhiqet në lëndinë dhe insektet tek qentë ose macet tona. Pesticidet gjithashtu përdoren për të vrarë organizmat të cilat mund të shkaktojnë sëmundje.

Plehrat ('*Fotografia e madhe*') janë ushqim i posaçëm për bimët që ato të rriten sa më të mëdha dhe të forta. Ato janë substance (lëngje, spërkatëse, kokrra ose pluhur) të cilat hedhen në tokë ose spërkaten gjethet që të rriten bimët. Ato zakonisht janë të pasura me vitamina (p. sh azot dhe fosfor) të cilat në doza të rregullta mund të ndihmojnë bimën të rritet.

Hidroelektriciteti ('*Fotografia e madhe*') është elektriciteti gjeneron nga fuqia e ujit. Uji mund të jetë shumë i fuqishëm gjatë rrjedhjes ose kur bije si ujëvare nga një lartësi e madhe. Zakonisht uji i mbajtur prapa digës formon një liqe artificial ose reservoar. Fuqia e ujit që lëshohet nga reservuari përmes digës rrotullon tehet e turbinës së madhe. Kjo ka shumë dobi për krijimin e energjisë dhe për pastrim, por ndërtimi i digës dhe devijimi i lumenjve nga rrjedha e sipërme mund të ketë pasoja shkatërruese për peshqit dhe jetën ujore si dhe për jetën dhe jetesën poshtë lumit - duke ndalur ujin dhe sedimentet që të jenë të mundshme për njerëzit që mbështeten në ato.

Fusha lymore ('*Fotografia e madhe*') është toka afër burimit ose lumit që vërshohet nga uji i dale nga shtrati (p. sh kur ka shira të fuqishëm). Këto vende janë vendbanim për shumë bimë dhe krijesa.

Mësimi 1 - Ndotja e ujit

'Ligatinat e Viktorisë'

Mësimi 1 - Ndotja e ujit

'Ligatinat e Viktorisë'

*Lexoni këtë seksion para se të filloni mësimin tuaj që të njoftoni veten me çështjet e këtij plani mësimor. Ne gjithashtu kemi siguruar disa shembuj vizual të ligatinave që mund të zgjidhni për tu treguar fëmijëve, posaçërisht në ushtrimin e afisheve. Këto pamje mund të merren në faqen e internetit të **Shoku im Bu**.*

Çka është ndotja e ajrit?

Rezervat tona të lumenjve, liqeneve dhe ujërave nëntokësor shpesh janë pranuesit dhe bartësit e fundit të shumë kimikateve dhe ndotësve që ne i lëshojmë në mjedis. Këto kimikate dhe ndotës mund të lëshohen me ose pa qëllim dhe mund të vijnë nga shumë burime: nga shtëpitë tona, fabrikat, madje nga fermat. Ambienti ujor mund të zërthen disa nga këto substanca (p. sh ligatinat e shëndetshme pastrojnë ujin dhe helmojnë mbeturinat tona); por në rastet tjera ndotësit mund të ngelin pasiv për shumë dekada, së fundmi duke përfunduar në oqeanë dhe në ushqimet tona.

Pse duhet të kujdesemi në lidhje me ndotjen e ujit?

Ekzistojnë lloje të ndryshme të ndotjes së ujit. Të gjitha llojet kanë ndikim në shëndetin dhe mjedisin tonë. Disa kimikate, siç janë metalet e rënda ose farmaceutiket, mund të akumulohen në lumenj dhe liqene dhe dëmtojnë jetën ujore (p. sh substanca hormonale - shkaktojnë efekte si ndryshimi i gjinisë tek peshqit dhe në këtë mënyrë kërcënon riprodhimin). Njerëzit janë të ekspozuar ndaj ndotësve përmes ngrënies së peshqve ose ushqimeve të detit, duke pirë ujë ose përmes aktiviteteve rekreative (p. sh ndotësit mikrob nga kanalizimi mund të shkaktojnë sëmundje infektuese si kolera, tifo ose polio, dhe disa nga metalet e rënda shkaktojnë kancer etj).

Disa nga lëndët ushqyese, siç janë fosfatet dhe nitratet të cilat përdoren për shembull në plehrat e fermave dhe detergjentet shtëpiake, gjithashtu mund të kenë efekt shkatërrues në liqene dhe dete që mund të shpijnë në begatinë e tepruar të algave dhe barit të keq, dhe kjo privon peshqit dhe gjallesat tjera ujore nga oksigjeni i cili u duhet për të mbijetuar.

Çka duhet të bëhet për të reduktuar ndotjen e ujit?

Është më lehtë, më pak energji është e nevojshme dhe është më lirë të parandalohet ndotja në vend të parë se sa të pastrohet pasi të ndotet. Ja disa mënyra që ne të gjithë mund t'i bëjmë:

- Të jeni të kujdesshëm se çka hedhim në lavaman ose tualet. Ngjyra, vajra ose forma të tjera të mbeturinave nuk duhet të hidhen në kanal. Kontaktoni autoritetet lokale të cilët mund të ju këshillojnë në mënyrën më të mirë për t'i mënjeluar ato.
- Mos hidhni mbeturina në lumenj, liqene ose oqeanë. Ndhmoni në pastrimin e çdo mbeturine që e shihni në plazhe ose në lumenj ose liqene. Sigurohuni që është në rregull që të mblihet në kontejnerin më të afërt të mbeturinave.
- Përdorni prodhime ambientuese - miqësore për pastrim të shtëpisë, si p.sh pluhur për pastrim, agjente për pastrimin e shtëpisë dhe tualete.
- Keni kujdes të madh që mos të përdorni në sasi të tepruar të pesticideve dhe plehrave në kopshtin tuaj. Kjo do të parandalojë derdhjen e materialeve në burimet e afërta të ujit.
- Mbillni më shumë bimë në kopshtin tuaj. Kjo do të ndihmojë parandalimin e derdhjes së plehrave, pesticideve dhe ujit të kontaminuar të derdhet në burimet e afërta të ujit.
- Kurseni ujin duke ndalur rubinetet kur nuk ka nevojë të derdhet uji. Kjo ndihmon për të parandaluar uljen e sasisë së ujit dhe zvogëlon sasinë e ujit të kontaminuar që duhet të trajtohet.

Fabrikat dhe bujqit mund të trajtojnë ndotjen gjithashtu nga burim duke:

- Mënjeluar përdorimin e panevojshëm të kimikateve, pesticideve ose plehrave.
- Zëvendësimin e kimikateve të rrezikshme me alternativa më të sigurta të cilat vetëm se ekzistojnë.

Hyrje

Para se të shikoni filmin vizatimor, ju mund t'i pyesni grupin tuaj se çfarë ata dinë në lidhje me ndotjen e ujit. Ju mund t'i pyesni ata: "Çfarë fjalë përdorim kur mendojmë për ndotjen e ujit? Çfarë pamje ju bien nëpër mend kur të dëgjoni termin ndotja e ujit?" Mblidhni të gjitha përgjigjet dhe shkruani në një dërrasë të zezë në mënyrë që ti shqyrtoni pasi të shikoni episodin.

- *Mblidhni përgjigjet pa sjellë ndonjë vendim, që të bëni sa më interesant përfshirjen e fëmijëve;*
- *Ndihmoni fëmijët më të vegjël në përgjigje duke përdorur imazhe dhe shembuj nga jeta e tyre e përditshme.*

Të shikuarit e filmit vizatimor

Shikoni episodin me grupin tuaj ose, nëse ajo është e pamundur, shpërndani Fletën e punës I dhe II (në fund të kompletit). Fleta e punës ka të skicuara tekstet e episodit dhe imazhet e palëvizshme të episodit. Fëmijët ose mund ta lexojnë tekstin vetëm (varësisht nga mosha e tyre) ose përcjellin tregimin të lexuar nga mësuesi.

Aktiviteti 1 – Shkëmbimi i mendimeve: çka dimë në lidhje me ndotjen e ujit?

Qëllimi i mësimit: Të përfshihen të gjithë fëmijët në mënyrë që të krijohet ndërgjegjësimi lidhur me ndotjen e ujit dhe pasojat e saj në mjedis dhe të zhvillohet ndjenjë e përgjegjësisë individuale ndaj planetit tonë.

Pasi të ndiqni filmin e vizatuar ose të lexoni tregimin, diskutoni me fëmijët përgjigjet e mëparshme (të shkruara në tabelë) dhe vëreni se si ato përputhen me tregimin e Shoku im Bu. Pastaj pyetni fëmijët me disa pyetje që të grumbulloni informata kthyesë nga ata dhe të nxitni një diskutim në grup:

- Cila pjesë e episodit ju pëlqen më shumë?
- Cilin personazh ju e preferoni në këtë episod?
- Cilat problem i bën Lusi në këtë episod?
- Çka mëson Lusi në këtë episod?
- A keni pare ndonjëherë det të ndotur, lum të ndotur ose liqe të ndotur? Si duket ajo sipas mendimit tuaj?
- Çka ndodhë me miqtë e Viktorias (kafshët dhe bimët) afër lumit të ndotur në filmin vizatimor?
- Kush i sugjeron pronarit të fabrikës krijimin e ligatinës?
- A keni parë ligatinë ndonjëherë?
- Pse Viktoria është e mërzitur në fillim?
- Para se të shihni episodin, a e keni ditur se çka është filtër i ujit?
- Çfarë lloj ngjyre përdorni në shtëpi?
- A keni menduar ndonjëherë se gjithashtu edhe ju mund të ndotni?
- Sipas Zhakut, Benit dhe Lusit, kush mund të bëjë dallim në parandalimin e ndotjes së ujit?
- Si mund të bëjmë dallim në kufizimin e ndotjes së ujit? ...
- ... dhe të gjitha pyetjet tjera që Ju dëshironi t'i pyesni nxënësit tuaj!

Aktiviteti 2 – Puna në grupe: të formojmë një lum!

Qëllimi i mësimi: Tu ndihmohet fëmijëve për të fituar më shumë njohuri në lidhje me çështjen që ka të bëjë me ndotjen e ujit

Ndajeni grupin në dysh; secilit grup i jepet nga një ngjyrë: grupi i kuq dhe grupi i gjelbër. Secili grup do të bëjë nga një afishe (vizatim, pikturim, prerje nga gazetatat, kolazhe etj.) i cili paraqet mjedisin e një ligatine të lumit, të ngjashme me atë në episodin "Ligatinat e Viktorisë".

Fëmijët inkurajohen të përfshijnë kafshë, bimë, fabrikë, ngjyra, aroma, madje edhe zëra! Grupi i kuq do të përpilojë një afishe me ligatinë të një lumi të ndotur kurse grupi i gjelbër do të përpilojë një afishe me ligatinë të një lumi të shëndetshëm (i pandotur).

Gjatë përpilimit të afishes fëmijët duhet tu referohen pamjeve me kujdes të veçantë për mekanizmat ndotës dhe kundër-ndotës.

Rezultati është se secili grup do të paraqet dhe prezantojë afishen e tij pjesës tjetër të grupit. Nëse është e nevojshme, Ju mund të stimuloni diskutimin me pyetje specifike.

Sugjerim: Pse nuk e ndani aktivitetin në 2 ditë dhe caktoni ditën e ditë në "dita për ndotje speciale të ujit"? Fëmijët e secilit grup mund të sjellin pajisje për afishen e tyre dhe mund të veshin diçka të kuqe ose të gjelbër veshje në formë të kafshëve ose prodhimeve për atë qëllim. Ata gjithashtu mund të organizojnë drama sipas gjërave/veshjeve që i sjellin. Prindërit mund të marrin pjesë, nëse dëshirojnë, për të shikuar programin dhe të mësojnë diçka shumë me rëndësi!!!

Aktiviteti 3 – Eksperimenti grupor: si duket uji i ndotur?

Eksperimenti "Ndotja në legen"

Qëllimi i mësimi: Të lejojë fëmijët të merren me ujin dhe të shohin vet me sytë e tyre efektin e ndotjes së ujit

Në një legen të mbushur me ujë vendosni një kapëse të letrave në sipërfaqe të ujit.

Siç e shihni kapësja e letrave do të lundrojë.

Por nëse futni një pikë të lëngut për larje të enëve afër kapësës së letrave, do të shihni se do të fundoset në legen.

Paramendoni se e njëjta gjë ndodhë me insektet si pilivesat në ujë të ndotur!

Aktiviteti 4 – për familjet: organizoni një fundjavë për eko-vetëdijesim

Ky seksion u adresohet prindërve/kujdestarëve dhe siguron porosi që ata ti marrin me vete në shtëpi dhe sugjerime për aktivitetet që ata mund të bëjnë së bashku me fëmijët gjatë fundjavës. Pastaj fëmijët mund të rrëfejnë përvojat e tyre grupit ose të shkruajnë një tregim të shkurtër.

Qëllimi i mësimit: Të ndihmojë fëmijët dhe familjet e tyre që të ngrisin vetëdijen për ambientin në shtëpi dhe t'i inkurajojë ata për të marrë disa veprime të vogla "eko miqësore" në jetën e tyre të përditshme.

Fëmijët mund të mësojnë shumë nga koha e tyre e kaluar në familje. Familjet luajnë një rol të madh në të treguarit e fëmijëve të tyre se kufizimi i ndotjes varet nga shprehitë dhe mënyra e jetesës dhe se çdokush mund të bëjë një ndryshim.

Për më tepër, fëmijët mund të jenë "ambasadorë" në shtëpi duke përhapur porosi dhe sjellje pozitive. Nëse ata mësohen se si ta bëjnë jetën e tyre më të qëndrueshme për mjedisin si një familje, ata gjithashtu mund të paraqesin shprehitë e tyre pozitive në praktikë!

Ja disa sugjerime për aktivitete familjare:

Shumica e detergjenteve zakonisht të përdorura në shtëpi mund të ndotin detrat, liqenet dhe lumenjtë tanë, mbi të gjitha nëse nuk përdoren si duhet.

- Kontrolloni etiketat e detergjenteve që keni në shtëpi: Sa paralajmërime për rrezikun e tyre mund të gjeni? Sa paralajmërime prej tyre thonë "Mbani larg fëmijëve"?
- Hidhni një sy listës së përbërjeve: a njihni ndonjë prej tyre? A përmbajnë ndonjëri prej produkteve fosfor?
- A e dini se çfarë ndikimi kanë këto produkte ndaj mjedisit? Për shembull, fosfori mund të ketë efekte katastrofike mbi liqene dhe dete pasi që nxitë rritjen e algëve dhe mund të shpije në një bollëk të tepruar të algëve dhe bimëve të këqija, të cilat privojnë peshqit dhe gjallesat e tjera të ujit nga oksigjeni që u duhet atyre për të mbijetuar. Është shumë me rëndësi që mos të tejkalohet me sasinë e sugjeruar dhe të përcillen udhëzimet për përdorim! Familja e juaj mund të na ndihmojë që t'i mbajmë burimet tona të shëndetshme dhe jo të ndotura!

Gjatë fundjavës Ju mund të kërkonti fëmijën/ët tuaj t'u ndihmoj/në për të larë enët ose rrobat (ata do të jenë shumë të gëzuar!). Është momenti më i mirë për t'u treguar atyre dhe t'u lejohet atyre të prekin shkumën e sapunit dhe t'u shpjegohet se uji me shkumë sapuni që del nga shtëpitë përfundon në dete, lumenj dhe liqene. Gjithashtu Ju mund të shihni se sa ujë përdorni për larje duke i grumbulluar ato në një kovë!

Mësoni se si të mendohet dhe të veprohet gjelbër dhe përdorni prodhime eko-miqësore! Kur të shkoni në supermarket me fëmijët tuaj, para se të zgjidhni prodhimin, mundohuni të keni parasysh ndikimin që ai prodhim e ka në mjedis dhe nëse është e mundshme mundohuni të kërkonti një alternativë eko-miqësore dhe të qëndrueshme. Ndhmoni fëmijën tuaj të bëjë një listë me prodhime eko-miqësore që ju mund t'i gjeni në supermarket ose në shitoret e tjera të specializuara.

A mund të radhitni ndonjë prodhim natyror të cilët mund të zëvendësojnë disa nga detergjentet?

Aktiviteti 5 – Në shtëpi - ndotja e ujit në të kaluarën

Qëllimi i mësimit: Lidhni ndotjen me përparimin teknologjik dhe historinë

Për detyrë shtëpie fëmijëve mund tu jepni një detyrë të intervistës.

Intervistoni gjyshërit tuaj, anëtarët më të vjetër të familjes ose shokun e familjes.

- 1) Çka kanë përdorur ata për larje dhe pastrim kur kanë qenë fëmijë?
- 2) A kanë përdorur më shumë prodhime natyrore? (p. sh sodë kaustike, hi, limon, kripë për gatim, uthull) të cilat kanë ndotur më pak se sa ato që i përdorim sot?
- 3) Shkruani përgjigjet në librin e ushtrimeve ose tregoni ato grupit tuaj.

Aktiviteti 6 – Mozaik fjalësh

Qëllimi i mësimit: Të mbahen mend fjalët dhe konceptet e shpjguara në episod

Në mozaik gjeni fjalët e rradhitura më poshtë

**BENI
BU**

**FILTRI
NGJYRA**

**NDOTJA
VIKTORIA**

**LIGATINA
KAFSHËT E EGRA**

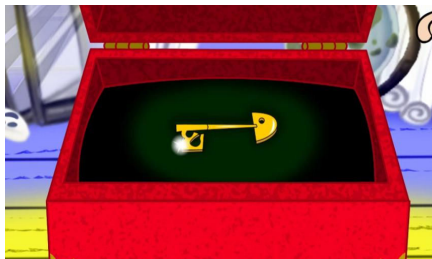
Z	I	B	R	O	L	A	V	D	I
E	P	O	L	L	U	T	I	O	N
C	R	O	D	A	T	O	C	H	E
A	B	R	U	F	I	L	T	E	R
W	E	T	L	A	N	D	O	F	E
O	N	I	V	I	D	O	R	Z	S
R	U	W	I	L	D	L	I	F	E
P	A	I	N	T	H	R	A	X	O

Fleta e punës I

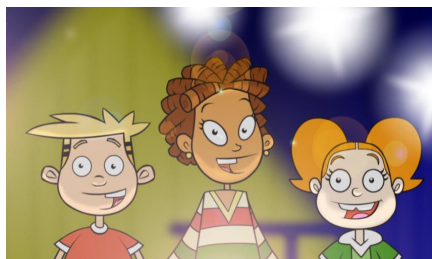
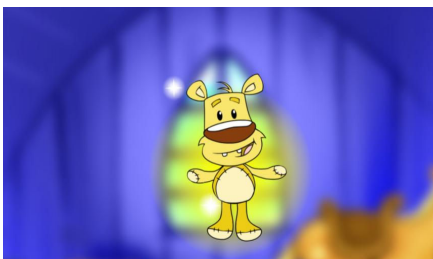
Parathënia e serialeve

Të gjithë në karosel!

Një ditë BENI, motra e tij Lusi dhe shoqja e tij e ngushtë ZHAKU luanin në dhomën e tyre nën çati, e cila ishte e mbushur plot e përplot me gjëra të vjetra. Në mesin e atyre gjërave ato gjetën një lodër të vjetër të lerosur në formë të qenit dhe një karosë të thyer.

Papritmas, ndodhi diçka e jashtëzakonshme dhe magjike. Qeni-lodër vjen në jetë dhe fillon të flasë dhe të ecë përreth dhe karoceli i thyer fillon të rrotullohet!

Qeni-lodër prezanton veten si Bu dhe, duke përdorur karrocën magjike, i dërgon fëmijët në shumë aventura nëpër vende të jashtëzakonshme dhe të mrekullueshme ku fëmijët do të mësojnë mësimet në lidhje me rëndësinë e ujit, derisa argëtoheshin shumë!

Biografia e Personazheve

BENI është tetë vjeç dhe është shumë aktiv, i mirë në sport dhe dëshiron të lëvizë me skejtbord. Ai është praktik dhe i kujdesshëm edhe është udhëheqës i grupit tonë të vogël. Ai është i mirë në mbledhjen e shojeve së bashku për t'i kryer punët dhe mendon për vete se është një 'tip simpatik', por ai lehtë turpërohet nga motra e tij e vogël, Lusi e cila e shkon pas atij dhe shoqes së tij, Zhakut.

ZHAKU është shoqja e ngushtë e Benit dhe po ashtu ka tetë vjet. Ajo është zemërmirë dhe ka njohuri për çështje të llojllojshme. Ajo dëshiron të dëgjojë muzikë, të ngasë biçikletë dhe e pëlqen ushqimin!

LUSI është motra e vogël e Benit. Ajo ka pesë vjet dhe është mjaft e zhvilluar para kohe. Ka dëshirë të shoqërohet me vëllain e saj të madh dhe shoqen e tij. Ajo e mendon veten si 'shumë të rritur' dhe sigurisht se nuk i pëlqen t'i thuhet çfarë të bëjë. Ajo është entuziaste, praktikisht, për gjithçka, shumë kureshtare, pa frikë dhe thjeshtë nuk e di se kur duhet të pushojë së foluri. Ajo ka një aftësi të madhe për shkaktim të aksidenteve dhe problemeve dhe për ta turpëruar vëllain e saj të madh. .

BU është një qen-lodër. Ai është i lekosur dhe i qepur, POR kur të bëhet karakter i 'vërtetë' ai transformohet. Bu flet shpejt dhe është pak i pazakonshëm, por shumë argëtues. Kur ata udhëtojnë me karrocën e tij magjik nëpër bota të ndryshme, Bu jep informata nga njohuri të mëparshme të këtyre vendeve/me njohuri më të mëdha të gjërave. Ai është pak misterioz dhe është vështirë t'i jepet një moshë e saktë. Ai është i dashur, i ngrohtë dhe vepron si këshilltar dhe udhërrëfyes për fëmijët

Fleta e punës II

'Ligatina e Viktoriës'

Lusi po asgjëson disa ngjyra të vjetra të vajit për afishe duke i derdhur ato në lavaman, aq sa Zhaku dhe Beni tmerrohen të cilët i thonë asaj të ndalet! Lusi nuk mund ta kuptojë se ku është problemi i madh - duke menduar se uji nga rubinetet vetëm do ta pastrojë ngjyrën. Beni vendosë se është ,ë mirë kjo të diskutohet me Bu-në.

Bu di një vend se ku t'i dërgojë ata dhe urdhëron karoselin e tij magjik që t'i dërgojë tek bregu i një lumi i duket se kishte pasur ditë më të mira. Bimësia rreth ujit kishte vdekur dhe nuk dukej të kishte ndonjë kafshë/shpend përreth. Më e keqja, uji ishte i gjelbër, me aromë të keqe dhe i mbuluar me shkumë! Ky ujë ishte jo i pijshëm!

Fëmijët takojnë Viktorian, një mi fushe jo aq komunikative. Ajo shpjegon se ky vend dikur ishte një zonë e lulëzuar me plot kafshë që jetonin përreth dhe me njerëz që e vizitonin dhe argëtoheshin. Kishte argëtim, argëtim, argëtim, çdo ditë! Pastaj uji filloi të bëhet i ndyrë dhe kafshët filluan të sëmuren.

Ajo është e vetmja në atë rrethinë dhe gjithashtu edhe ajo mendonte të largohej. Zhak e pyet se prej nga vjen ndyrësira dhe Viktoria përgjigjet se as vet ajo nuk e di. Beni vendosë që të përcjellin lumin të gjejnë burimin e ndotjes. Fëmijët, Bu dhe Viktoria ecin përreth bregut të lumit deri sa të arrijnë tek një fabrikë e madhe dhe një tubë e mbeturinave që nxirrte ndyrësirën e gjelbër në ujë.

Fëmijët i drejtohen pronarit të fabrikës dhe i tregojnë atij për dëmin që shkakton hedhja e mbeturinave që ai bën. Pronari thotë se ajo është vetëm një prodhim dytësor i ngjyrave që ai i prodhon dhe se ai duhet ta mënjanojë disi. Bu i tregon atij se filtri mund të ndihmojë.

Benit përkujton se ai ka parë në televizor në lidhje me krijimin ose ri-krijimin e ligatinës. Ligatinat pastrojnë ujin në mënyrë natyrore dhe sigurojnë mjedis për kafshët e egra lokale. Viktoria lutet që pronari i fabrikës të bëjë diçka për të ndihmuar dhe ai pajtohet....

Të gjithë bashkohen për të ndihmuar që të krijojnë ligatinën dhe pastaj shohim vendin të transformohet. Filteret përshtaten në tubat e fabrikës dhe krijohet një ligatinë e gjerë. Viktoria është

e kënaqur pasi që uji filloi të rrjedh i pastër dhe shokët e saj filluan të kthehen. Në dhomën nën çati fëmijët bëjnë rezyme nga pikat që kanë mësuar (Lusi premtoi se do të blejë ngjyra të ujit në të ardhmen). Bu gjithashtu njofton se ngjyrat duhet të asgjësohen në mënyrë të sigurt. Lusi vendosë se ka ndërruar mendjen – ajo nuk do të hedhë ngjyrat e saj, ajo do t'i përdorë ato për të vizatuar shenjën që shkruan LIGATINAT E VIKTORISË të cilën do ta vendosë në mjedisin që ata e krijuan!

Mësimi 2 - Të kursyerit e ujit

'Është vetëm ujë'

Mësimi 2 - Të kursyerit e ujit

'Është vetëm ujë'

Lexoni këtë pjesë para se të filloni mësimin tuaj që të njoftoni veten me çështjet e këtij plani mësimor. Disa informata mbështetëse për ushtrimin për gjurmët e ujit janë gjithashtu në ueb faqen e projektit në vijim: www.animate-eu.com/eco (klikoni në Wise up to Water).

Pse është e rëndësishme të kursehet uji?

Ne jetojmë në planet kaltër, por sasia më e madhe e ujit është e njelmët dhe pjesa tjetër është e bllokuar në akullnaja, borë, akull dhe tokat e ngrira. Më pak se 0,5% e ujit gjendet në sipërfaqen e tokës në lumenj, liqene, ligatina dhe formon një burim të domosdoshëm për jetë. Por pavarësisht nga ajo që duket, burimi është i fundshëm, mundësitë e tij vjetore janë të kufizuara dhe kërkesat vazhdimisht janë në rritje.

Asgjë nuk mund të bëjmë pa ujë. Na nevojitet ujë për të pirë, përgatitur ushqim, dhe pastruar. Na duhet ujë për të rritur ushqimin që e hamë dhe prodhojmë rrobat që i veshim. Kompjuterët në të cilët ne punojmë, ose energjia e cila e futë atë në përdorim - të gjitha kërkojnë sasi të madhe të ujit. Uji është lënda e jetës.

Kriza e ujit

Ujin që ne e përdorim vjen nga lumenjtë, liqenet dhe ujërat nëntokësor, dhe dekada të menaxhimit të paqëndrueshëm do të thotë se sasia e pakët e ujit ka arritur pikën e krizës në shumë rajone ku janë shterur lumenjtë, tkurren liqenet, ligatinat thahen, ose ujërat nëntokësor harxhohen më shumë se sa ato rimbushen. Sipas OKB, nëse mënyra aktuale e harxhimit vazhdon, deri në vitin 2025 përafërsisht gjysma e popullatës në botë do të mbetet pa ujë. As Evropa nuk do të shpëtojë. Rritja e nevojës për ujë dhe ndikimi negativ i ndryshimit klimatik e bëjnë Evropën më të prekshëm për sasi të pakët të ujit. Nëse nuk përdorim ujin me kujdes dhe të harxhojmë më pak, thjeshtë nuk do të ketë ujë të mjaftueshëm për ne dhe mjedisin tonë.

Lajmi i mirë është se ne mund të bëjmë ndryshim të madh vetëm duke kursyer ujin. Duke marrë vetëm çka na duhet, mund t'i përmbushim nevojat tona jetësore dhe të sigurohemi se ka mbetur mjaft ujë për ekosistemet rreth nesh që ne të vazhdojmë të sigurojmë shërbimet e rëndësishme për neve siç janë të pastruarit dhe ruajtja e ujit, tu sigurojmë shtëpi shumë bimëve, peshqve dhe kafshëve, dhe të mbetemi në vende ku mund të largohemi, duke u relaksuar dhe shtendosemi.

Bizneset dhe bujqit duhet të:

Zhvillojnë mënyra për të rritur prodhimin duke reduktuar ndikimin e sistemit të ujitjes.

Të kufizojnë sasinë e ujit që e marrin nga sistemet natyrore duke rritur produktivitetin e bujqësisë nga shiu, në këtë mënyrë duke reduktuar nevojat për ujitje, dhe duke ujitur në mënyrë më efikase. Variacioni i ri i prodhimeve të drithit, teknikat e përmirësuar të mbjelljes dhe përparësitë teknologjike të korrjes vetëm se prodhimet e të ujiturit nga shiu, por ka shumë punë për tu bërë.

Ne të gjithë mund të kursejmë ujin në shtëpi duke ndryshuar sjelljen tonë dhe duke zgjedhur zbatime më efikase për ujë:

Ndalen i rubinetin deri sa pastroni dhembët, bëni një dush të shkurtër në vend të pastrimit të tërësishëm. Zgjidhni pastrimin ajror për të kursyer ujë i cili mund të kursen 75% të ujit që përdoret në dush tradicional.

Nëse merrni tualet, llogaritni të blini një më efikas ose një me rrjedhje të dyfishtë të ujit. Nëse tualeti juaj është i mirë sikurse i ri, vendosni një mjet për zhvendosje në rezervuar për të kursyer ujë. Shpesh kompanitë e ujit i japin këto pjesë falas.

Ndalni pikat! Rubineti që pikon harxhon së paku 5,500 litra ujë në vit.

Për ata me gishta të gjelbër, instalimi i fuçisë për grumbullim të ujit të shiut në kopshtin tuaj mund të kursejë ujë pesë litra ujë në ditë për person.

Gjatë larjes së veturës, në vend të zorrës së ujit, mundohuni të përdorni një kovë me ujë dhe një sfungjer. Përdorimi i zorrës për 30 minuta është e më shumë se sa përdorimi i ujit nga tërë familja në ditë.

Masat që mund të marrim për të kursyer ujin:

Është i mundshëm kalkulimi i sasisë së ujit që përdoret për të prodhuar të mirat dhe shërbimet që ne i konsumojmë, individualisht dhe si bashkësi ose në biznes – quhet gjurmë e ujit. Gjurma e juaj e ujit tregon lidhjen që ekziston mes konsumimit të të mirave dhe problemit të shterimit dhe ndotjes së ujit që ekziston ndokund tjetër, në rajonet ku prodhohen të mirat tona. Duke kuptuar sasinë e ujit që na duhet për çdo gjë është me rëndësi për të na ndihmuar se si ta kursejmë atë.

Hyrje

Para se të shikoni filmin vizatimor, ju mund t'i pyesni fëmijët se çfarë ata dinë në lidhje me të kursyerit e ujit. Ju mund t'i pyesni (më të rriturit): "A është uji burim i pakufishëm ose jo? Ose mund t'i pyesni (më të rinjtë): "A na jep natyra ujë pa kufi?" Mblidhni të gjitha përgjigjet dhe shkruani në një dërrasë të zezë në mënyrë që ti shqyrtoni pasi të shikoni episodin.

- *Mblidhni përgjigjet pa sjellë ndonjë vendim, që të bëni sa më interesant përfshirjen e fëmijëve;*
- *Ndihmoni fëmijët më të vegjël në përgjigje duke përdorur imazhe dhe shembuj nga jeta e tyre e përditshme.*

Të shikuarit e filmit vizatimor

Shikoni episodin me grupin tuaj ose, nëse ajo është e pamundur, shpërndani Fletën e punës I dhe III (në fund të kompletit). Fleta e punës ka të skicuara tekstet e episodit dhe imazhet e palëvizshme të episodit. Fëmijët ose mund ta lexojnë tekstin vetëm (varësisht nga mosha e tyre) ose përcjellin tregimin të lexuar nga mësuesi.

Aktiviteti 1 – Shkëmbimi i mendimeve: çka dimë në lidhje me të kursyerit e ujit?

Qëllimi i mësimit: Ngritja e ndërgjegjes së fëmijëve në lidhje me rëndësinë e këtij burimi të çmuar dhe i kufizuar dhe inkurajimi i ndjenjës së tyre të përgjegjësisë ndaj të kursyerit të ujit.

Pasi të ndiqni filmin e vizatuar ose të lexoni tregimin, diskutoni me fëmijët përgjigjet e mëparshme (të shkruara në tabelë) dhe vëreni se si ato përputhen me tregimin e Shoku im Bu. Pastaj pyetni fëmijët me disa pyetje që të grumbulloni informata kthyesë nga ata dhe të nxitni një diskutim në grup:

- Cila pjesë e episodit ju pëlqen më shumë?
- Cilin personazh ju e preferoni në këtë episod?
- Kush thotë: "Është vetëm ujë"? Dhe a mendoni se ai ose ajo ka të drejtë?
- Cili personazh përdorë ujin në mënyrën më të përgjegjshme?
- Ku zbarkoi karoseli këtë herë?
- Çfarë pejsazhi ata shohin?
- Si punon qarkullimi i ujit?
- A duhet të kursejmë ujin me të vërtetë? Pse?
- Çka ndodhë nëse përdorim shumë ujë?
- A keni harxhuar ujë ashtu sikurse kanë harxhuar Lusi dhe Zhak?
- Si i transformon Bu fuqinë e ujit?
- Çka ndodhë me lumin kur niveli i ujit është shumë i ulët?
- Çka sugjerojnë Beni, Lusi dhe Zhaku që të bëhet për të kursyer ujë?
- ... dhe të gjitha pyetjet tjera që Ju dëshironi t'i pyesni grupin tuaj!

Aktiviteti 2 – Të bëjmë njoftim për kursim të ujit!

Qëllimi i mësimi: Mbështetni fëmijët në përvetësimin e njohurive më të thella në lidhje me kursimin e ujit dhe bëjuni me dije se secili, madje edhe fëmijët mund të kontribuojnë në mbrojtjen e mjedisit.

Kërkoni nga grupi të bëjnë një fletë (shih fletën e punës IV në fund të pakos) që inkurajon njerëzit për të kursyer ujë. Fleta duhet të:

- Jetë në një vend publik që të tërheqë vëmendjen e njerëzve. Përdorni ngjyra dhe imazhe atraktive për të shprehur porosinë kryesore të afishes.
- Jetë e lehtë për t'u lexuar. Përdorni porosi të shkurtra dhe të qarta.
- Bëni njerëzit të kuptojnë rëndësinë e ujit. Dërgoni jo vetëm informatë por edhe emocione dhe apele të kafshëve të egra.
- Inkurajo njerëzit për të marr veprime dhe të ndryshojnë zakonet e tyre që të kursejnë ujë. Jepni këshillë të thjeshtë që është e lehtë për tu zbatuar në jetën e tyre të përditshme.

Fëmijët, me mbështetjen tuaj, duhet të:

- Propozojnë mendime në fletën për kursim të ujit. Këto do të bazohen në sugjerimet e propozuara në filmin vizatimor, të dhënat e prapavijës së mësuesit, përvojat dhe mprehtësitë e fëmijëve;
- Përcaktojnë emrin e kampanjës dhe parullën;
- Formojnë fletën duke i përcjellë udhëzimet e siguruara në Fletën e punës IV.
- Fëmijët do ti marrin fletat në shtëpi që t'u shpjegojnë prindërve dhe shokëve pse të kursyerit e ujit është i rëndësishëm dhe si duhet të kursehet.

Sugjerim:

Nëse grupi juaj ka disa ide për fletën, ju mund t'i ndani fëmijët në grupe të vogla dhe kërkoni nga secili grup të përpilojë një ose më shumë fletë të bazuara në më shumë çështje specifike në lidhje me të kursyerit e ujit (p. sh. ju mund të krijoni një grup - pastaj një fletë - për të kursyer ujë në secilën dhomë të shtëpisë: kuzhinë, banjo, kopsht). Afishet e kompletuara mund të kopjohen dhe të shpërndahen fëmijëve të tjerë, prindërve dhe rojtarëve!

Pse nuk sugjeroni që fëmijët të përpilojnë afishe me maskota qesharake që të inkurajojnë fëmijët të kursejnë ujë në shkollë, si në banjo? Kështu edhe fëmijët e tjerë do të mësojnë diçka shumë me rëndësi!!!

Aktiviteti 3 –Eksperimenti grupor: A e dimë se sa ujë harxhojmë çdo ditë?

Eksperimenti "Të kursyerit e ujit"

Qëllimi i mësimi: Lejoni fëmijët të merren me ujin dhe të shohin nga afër se sa ujë ne harxhojmë

Vendosni një legen në lavaman dhe shihni se sa ujë bije në legen deri sa ju i bëni duart me sapun dhe i shpërlani ato.

Në mënyrë alternative, vendosni një legen në lavaman në fillim të sesionit të ditës dhe leni rubinetin të pikoje shumë lehtë. Në fund të sesionit të ditës shihni se sa ujë ka rënë në legen.

E rëndësishme:

Pasi të grumbulloni ujin, mos e hidhni. Përdoreni për të ujitur lulet ose kopshtin!

Aktiviteti 4 – Për familjet: “Cila është gjurma ditore e ujit për familjen tuaj?”

Para fillimit të aktivitetit, shpjegoni fëmijëve tuaj kuptimin e “gjurmës” në kontekst të mjedisit p. sh efektin e veprimeve tona personale ndaj mjedisit.

Ky seksion u adresohet prindërve/kujdestarëve dhe siguron porosi që ata ti marrin me vete në shtëpi dhe sugjerime për aktivitetet që ata mund të bëjnë së bashku me fëmijët gjatë fundjavës. Pastaj fëmijët mund tu rrëfejnë përvojat e tyre grupit ose të shkruajnë një tregim të shkurtër.

Qëllimi i mësimi: Përfshijnë familjet në projekt, që të ngrisin vetëdijen e tyre për mjedisin dhe që t’i inkurajojë ata që të ndërmarrin disa veprime “eko-miqësore” në jetën e tyre të përditshme.

Fëmijët mund të mësojnë shumë nga koha me familjen. Familjet mund të luajnë një rol shumë të madh në të treguarit e fëmijëve të tyre se të kufizuarit e ndotjes varet nga shprehitë dhe mënyra e jetës së çdokujt dhe se çdokush mund të bëjë ndryshim.

Për më tepër, fëmijët mund të jenë “ambasadorë” në shtëpi duke përhapur porosi dhe sjellje pozitive. Nëse ata mësohen se si ta bëjnë jetën e tyre më të qëndrueshme për mjedisin si një familje, ata gjithashtu mund të paraqesin shprehitë e tyre pozitive në praktikë!

Jepni familjes detyrën e shtëpisë në vijim:

“A keni menduar ndonjëherë se sa ujë familja juaj konsumon vetëm në një ditë normale?” Ujin që ne konsumojmë nuk është vetëm uji që ne e pimë, pastrojmë dhe gatuojmë por çdo gjë që hamë (drithëra, mish, vezë, qumësht, pemë dhe perime) dhe çdo gjë që përdorim (letër, këpucë të lëkurës, prodhime industriale, këmisha të pambukut) nevojitet shumë ujë që këto të prodhohen.

Ju mund të zbuloni gjurmët e ujit të familjes tuaj dhe ndihmoni fëmijët tuaj që të shkruajnë atë në Fletën e punës V (në fund të pakos).

Aktiviteti 5 – Për familjet - Të jetuarit pa ujë të rrjedhshëm: tregoni tregimin tuaj

Qëllimi i mësimi: Të kuptuarit se uji është një burim shumë i çmueshëm dhe të jetuarit pa atë (që ende mund të ndodhë në disa vende të planetit tonë sot) është shumë i vështirë.

Si detyrë shtëpie jepni fëmijëve pyetjet në vijim:

- “A keni provuar ndonjëherë në jetë që të kaloni ditën pa rrjedhë ujë një ditë ose disa orë. Pyetni prindërit tuaj, kujdestarët ose gjyshërit/anëtarët më të vjetër të familjes.
- Si ke, (ai ose ajo) ka mundur t’i dalë mbanë situatës?
- Çka ju ose u ka (atyre) munguar më shumë?
- Si je (është) ndier (ai ose ajo)?”

Shkruani përgjigjet në librin e ushtrimeve ose tregoni ato grupit tuaj.

Aktiviteti 6 – Mozaik fjalësh

Qëllimi i mësimit: Të mbahen mend fjalët dhe konceptet e shpjguara në episod

Në mozaik gjeni fjalët e rradhitura më poshtë

ZOG
KURSIM

UJITJE
INSEKTE

LIQEN
LUSI

PESHK SHIU
LUMI

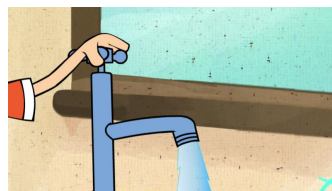
KLEKSUS
BIMËT

P	R	I	L	A	K	E	D	I	R	E	T
A	O	R	O	T	L	U	C	Y	N	X	I
B	I	R	D	R	E	C	U	X	E	F	I
Q	U	I	S	T	X	A	H	C	G	U	R
U	E	G	L	A	U	S	R	I	V	E	R
P	L	A	N	T	S	T	I	N	A	R	A
F	U	T	E	W	A	F	I	S	H	T	I
H	A	I	T	A	B	O	L	E	R	I	N
C	H	O	M	T	E	D	I	C	E	L	Z
C	O	N	S	E	R	V	A	T	I	O	N
I	S	F	E	R	N	A	G	S	J	E	R

Fleta e punës III

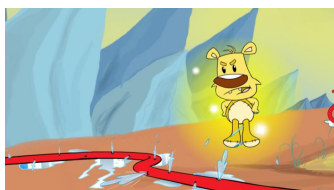
'Është vetëm ujë!'

Zhak dhe Lusi janë të zënë duke mbushur kovat e ujit nga rubineti jashtë shtëpisë në kopshtin e Lusit. Ato planifikojnë të ujin lulet por e lënë rubinetin hapur - shumë ujë derdhet pa nevojë. Beni del jashtë dhe u thotë se ato po harxhojnë ujin! Zhak i thotë të qetësohet - është vetëm ujë, ka shumë ujë dhe asnjëherë nuk harxhohet. Beni tundë kokën dhe u thotë atyre se duhet të shkojnë e të vizitojnë Bu-në!

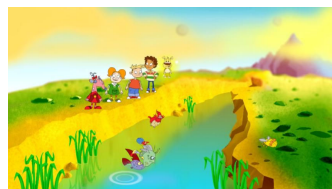
Bu mendon për pyetjen e Benit - a mund të mbetemi pa ujë? Si zakonisht, Bu di saktësisht vendin se ku ti dërgojë ata. Ai urdhëron karoselin dhe i dërgon ata në planetin që e njohin - është planeti i Kleksus-it. Ata e kanë vizituar këtë vend kur kanë mësuar për të kursyerit e energjisë dhe për shkyçjen e gjërave. Kleksus-i i përshëndet ata dhe është e gëzuar që i sheh. Ajo kishte bërë shumë shokë që atëherë kur i kishte takuar fëmijët. Planeti gjithashtu ishte në gjendje më të mirë që kur kishin filluar të kursejnë rrymën. Bu komenton se Kleksus dhe shokët e saj përmes mësimit mund të përdorin më pak ujë dhe gjithashtu të përdorin atë në mënyrë më efikase.

Fëmijët vërejtën se jashtëtokësorët shterin liqenin lokal për të ujitur drunjtë e pemëve që ata i kanë mbjellë. Zorrët/tubat e tyre janë në gjendje të dobët dhe pikojnë ujë në tokë. Bu shpjegon se të harxhuarit e ujit është e keqe për mjedisin ashtu sikurse është energjia për të ricikluar dhe nxjerrë ujin - sa më shumë që përdorim, aq më shumë na duhet të riciklojmë dhe harxhojmë energji! Gjithashtu, furnizimet e ujit mund të pakësohen gjatë periudhave të thatësisë, kështu që është më

mirë të konservojmë furnizimet që i kemi. Nuk dëshirojmë të shfrytëzojmë ujin më shpejtë se sa mund ta grumbullojmë!

Lusi vuri re një peshk jashtëtokësor duke notuar përreth lumit në zhdukje dhe komenton se ne nuk duhet të përdorim tërë ujin që posedojmë pasi që shpesh ai ujë është shtëpi e kafshëve! Kleksus pyeti nëse ka mënyrë tjetër më të mirë për të gjetur ujë për ujitjen e drunjve të tyre. Beni kishte një ide të mirë dhe së shpejti fëmijët radhitën plot fuçi në linjë. Qielli u errësua dhe shiu bie dhe grumbullohet

në fuçi. Beni shpjegon pastaj se ky ujë i grumbulluar mund të ruhet dhe pastaj të përdoret për ujitje të drunjve/bimëve kur është thatësi. Kleksus falënderon fëmijët që e ndihmuan atë përsëri. Të kthyer në dhomën nën çati fëmijët përmbledhën atë që mësuan/zbuluan, duke përfshirë rrjedhjen e dyfishtë dhe të sigurohen se rubinetet nuk duhet lënë të rrjedhin. Zhak komentoi se ajo do të kursej ujin dhe ASNJËHERË nuk do të lahet më. Beni nuk mendon se ajo është një ide e mirë. Ne duhet të përdorim ujin dhe të do të ketë furnizim me bollëk - vetëm nëse e përdorim me mençuri!!

Fleta e punës IV

Mësimi 2—Aktiviteti 2

Instruksonet

- Jepni të gjitha informatat e nevojshme: emrin e kampanjës (më mire e shkurtë dhe me humor), parullën, këshilla për promovim, etj.
- Përdorni fotografi dhe ngjyra të llojllojshme për të ilustruar qëllimin tuaj
- Mundohuni të caktoni gjerat në mënyrë të mprehtë dhe për ta kapur syri

Shembujt

**Pikat e shiut vazhdojnë
të bien mbi kokën time**

Burimi: www.soquelcreekwater.com/Poster_Contest_Page.htm

Fleta e punës V

Mësimi 2—Aktiviteti 4

Gjurmët e ujit të familjes tuaj – Raporti ditor

Mbiemri:
Data:

Sa herë ka përdorur familja juaj ujë sot?

Plotësoni tabelën më poshtë varësisht nga burimi i ujit tuaj.
Për shembull: A e keni larë veturën tuaj sot? Vendosni shenjë tek zorra. A keni bërë dush? Vendosni shenjë tek grafa dush

Kovë, Kovë për ujitje	Zorrë, Sistemi i ujitjes	Rubineti i kuzhinës	Rubineti i banjos	Uji i toaletit	Dushi	Bëj banjo	Lavatriqja, Makina e enëve

Konsumimi i drejtëpërdrejtë është vetëm pjesë e përdorimit tonë aktual të ujit. Llogaritni se sa ujë duhet për të prodhuar shumicën e produkteve që ne përdorim për një ditë

Plotësoni hapësirat e zbrazëta me numër ose iksa. Pasi të plotësoni tabelën mundohuni të shtoni të gjitha numrat e fituar.
Çka keni fituar? Ju lutemi shënoni këtu: E pabesueshme, apo jo?

Produkti	Sa litra ujë na duhen për ta prodhuar atë?	Sa nga këto prodhime familja e juaj i përdorë çdo ditë?	Gjithsej
Molla (një)	70 lt.		
Kafe (një filxhan)	140 lt.		
Çaj (një filxhan)	30 lt.		
Qumësht (një gotë)	200 lt.		
Buk (një fetë e bukës së drithë-rit)	40 lt.		
Portokall (një gotë xhus)	170 lt.		
Patate (1 pako patatina)	185 lt.		
1 porcion mish viçi (100 gr.)	1550 lt.		
1 porcion djathë (100 gr.)	500 lt.		
1 ve	200 lt.		
1 hamburger (100gr)	2400 lt.		
1 palë këpucë të lëkurës	8000 lt.		
Letër (1 A4 fletë të letrës)	10 lt.		
1 Këmishë të pambukut	2700 lt.		
Gjithsej			

Mësimi 3 - Uji dhe Bota

'Fotografia e madhe'

Mësimi 3 - Uji dhe Bota

'Fotografia e madhe'

Lexoni këtë pjesë para se të filloni me mësimin tuaj që të njoftoni veten me çështjet e këtij plani të tretë mësimor. Për të ndihmuar për të ilustruar disa nga këto çështje, pamje të ligatinave, shtrirje të lumenjve, (me kafshë dhe bimë) dhe diga janë të mundshme në www.myfriendboo.com. Këto gjithashtu mund të jenë të dobishme për ushtirimin e afisheve.

Në këtë mësim, është shumë me rëndësi të nënvizohet ideja se ne duhet të punojmë së bashku me natyrën, jo kundër saj, dhe të ndihmojmë fëmijët për të kuptuar se vetëm disa aktivitete ditore mund të bëjnë ndryshim.

Lumenj të rrjedhshëm ose ligatina të lulëzuara, ne të gjithë varemi nga uji

Ne të gjithë jetojmë buzë ujit, edhe pse nuk jemi çdoherë të vetëdijshëm. Pavarësisht, afër bregut të lumit ose në fund të tubes së gjatë, ne pranojmë ujë nga resurset natyrore. Lumenjtë, liqenet dhe ujrat tona nëntokësore na ndihmojnë që të ushqejmë të korrat, të prodhojmë energji, industri të ujit, dhe për nevojat tona elementare. Është me rëndësi që këto burime të mbeten të shëndetshme.

Jo vetëm njerëzit, por edhe kafshët gjithashtu varen nga sistemi i mirë funksional natyror. Vendbanimet me ujë të pastër janë shtëpi të rreth 40% të llojeve tona të peshqive. Dhe kur ti shtojmë amfibet, zvarranikët, shpendët e ujit dhe gjitarët, shton deri në një të tretën e llojeve globale kurrizore që jetojnë në ose afër lumenjve dhe liqeneve tona.

Fatkeqsisht, ne nuk jemi kujdesur mirë për lumenjtë, liqenet dhe ligatinat tona. Shpesh ne i ndotim ato ose marrim dhe harxhojmë kot shumë ujë nga ato në mënyrë që ata mos mund të shërbejnë njerëzve më. Ne i kemi drejtuar, i kemi bllokuar me diga dhe shtërnguar për tu mbrojtur nga përmytjet; kemi shkatërruar liqene, brigje të lumit dhe fusha lymore; dhe kemi tejkuallotur, shterrur, dhe shkatërruar vendet tona të larta. 50% e ligatinave të botës janë humbur, disa nga lumenjtë e mëdhenj po shterohen ose nuk po derdhen në det më. Speciet e ujërave të ëmbla po zhduken nga planeti më shpejtë se çdo grup i specieve të tjera.

Ne po i ndjejmë pasojat e kësaj gjithashtu: gjatë 50 viteve të fundit, frekuenca e përmytjeve të rënda dhe thatësitat, si dhe dëmet që ato i shkaktojnë, janë rritur, pjesërisht për shkak të degradimit të ekosistemeve të ujërave të ëmbla. Për të shtuar këto probleme, ndryshimet klimatike po i përkeqësojnë gjërat edhe më shumë - ndoshta shumë më keq. Ekzistojnë parashikime dhe projekte të shumta dhe të ndryshme se çka në të vërtetë do të jetë efekti i ndryshimeve klimatike, por ekziston një konsensus i përgjithshëm se ku është vendi i lagur do të bëhet edhe më lagur, dhe se ku është vendi i tharë, do të jetë edhe më i tharë. Vërshimet dhe thatësitat priten të ndodhin më shpesh dhe me intensitet më të madh.

Tani një pikë të lajmeve të mira, për ndryshim. Rishikimet e përgjithshme kanë zbuluar se - me revolucionin e qasjes tonë ndaj ujit - ne ndoshta kemi ujë të mjaftueshëm për ne, nevojat tona dhe nevojat e planetit tonë, tani dhe në të ardhmen. Kështu të gjithëduhet të kursejmë ujin ...

Si mund njerëzit e planetit ujqor të kursejnë ujqrat e tyre?

Ne duhet të rilidhim veten me lumenjtë, liqenet dhe mjediset ujore nga të cilët varemi.

- Organizoni një shëtitje të vogël (ose piknik) me familjen tuaj afër një lumi/liqeni/deti/kanali dhe shikoni të gjitha lulet dhe insektet e vogla, peshqit dhe kafshët që jetojnë afër ose në ujë si dhe mënyrat e ndryshme nga ne si e përdorim dhe përfitojmë nga mjedisi ujqor.
- Kontaktoni me autoritetet e ujit dhe merrni pjesë në konsultimet publike se si duhet të menaxhohet ambienti ynë ujqor.
- Mbështetni dhe nxitni qeverinë që plotësisht të implementon politikat që kanë të bëjnë me përdorim të qëndrueshëm të ujit si Direktiva Kornizë e Ujit pranë BE.
- Nxitni shitësit me pakicë dhe prodhuesit e ushqimit të japin mbështetje për ujë përmes shitoreve të tyre dhe rrjeteve vendimtare furnizuese.

Përdorimi i ujit në të ardhmen duhet të menaxhohet që ne të llogarisim, dhe në mënyrë ideale, të radhisim me ndryshimet natyrore që definojnë qarkullimin e ujit. Ne duhet të sigurohemi se nevojat tona për ujë nuk shkatërrojnë lumenjtë dhe prronjtë që e furnizojnë atë dhe se uji i mjaftueshëm ruhet në lumenj për ti mbrojtur ato dhe peshqit, kafshët dhe bimët që varen nga ato.

Hyrje

Para se të shikoni filmin vizatimor, ju mund t'i pyesni grupin tuaj: "Cili është mendimi juaj se cilat veprime të njerëzve kanë ndikim negative ndaj lumenjve, liqeneve dhe ligatinave?" Mblidhni të gjitha përgjigjet dhe shkruani në një drrasë të zezë në mënyrë që ti shqyrtoni pasi të shikoni episodin.

- *Mblidhni përgjigjet pa sjellë ndonjë vendim, që të bëni sa më interesant përfshirjen e fëmijëve;*
- *Ndihmoni fëmijët më të vegjël në përgjigje duke përdorur imazhe dhe shembuj nga jeta e tyre e përditshme.*

Të shikuarit e filmit vizatimor

Shikoni episodin me grupin tuaj ose, nëse ajo është e pamundur, shpërndani Fletën e punës I dhe VI (në fund të kompletit). Fleta e punës ka të skicuara tekstet e episodit dhe imazhet e palëvizshme të episodit. Fëmijët ose mund ta lexojnë tekstin vetëm (varësisht nga mosha e tyre) ose përcjellin tregimin të lexuar nga mësuesi.

Aktiviteti 1 – Shkëmbimi i mendimeve: 'Fotografia e madhe' - Çka dëshirojmë të themi?

Qëllimi i mësimit: Të krijohet ndërgjegjësimi në mesin e fëmijëve lidhur me marrëdhëniet mes ujit dhe jetës të inkurajohet ndjenja e përgjegjësisë individuale ndaj planetit tonë.

Pasi të ndiqni filmin e vizatuar ose të lexoni tregimin, diskutoni me fëmijët përgjigjet e mëparshme (të shkruara në tabelë) dhe vëreni se si ato përputhen me tregimin e Shoku im Bu. Pastaj pyetni fëmijët me disa pyetje që të grumbulloni informata kthyesë nga ata dhe të nxitni një diskutim në grup:

- Cila pjesë e episodit ju pëlqen më shumë?
- Cilin personazh ju e preferoni në këtë episod?
- Çka gjejnë fëmijët gjatë kontrollimit të tyre në shtëpi?
- Çka dëshirojnë të dine nga Bu?
- Ku ndalen me karosel këtë herë?
- A mund të përshkruani shtrirjen e parë të lumit që ata e shohin?
- A keni parë lumë ndonjëherë? A mund ta përshkruani atë (ngjyra e ujit, shpejtësia e rrjedhjes, kafshët dhe bimët, shtrirjet etj)? Çfarë lloj aktiviteteve mund të bëni në lumë (të laheni, peshkoni, transportoni tungje, etj)?
- A e keni ditur se bujqit mund të përdorin kimikate si pesticide dhe plehëra për të bërë bimët të rriten më mirë dhe se këto kimikate mund të futen në tokë dhe arrijnë tek lumenjtë dhe ti ndotin ato?
- Çka është një digë? Si punon ajo? Si duhet të ndërtohet një digë që të mos dëmtohen peshqit?
- Në episod ju shihni se shtratet të lumit janë shterur dhe ndotur. Sipas mendimit tuaj, cilat janë efektet e kësaj? A keni parë ndonjëherë disa nga këto efekte?
- A mund të përshkruani shtratin ideal të lumit të parë në filmin vizatimor? Kush mund të kontribuojë për të mbajtur lumenjtë të pastër dhe si?
- Cilat janë sugjerimet e fundit që Bu dhe fëmijët neve na i dhanë?
- A e kuptuat tani se çka Bu ka dashur të thotë me fjalët "fotografia e madhe"?
- ... dhe të gjitha pyetjet tjera që ju dëshironi të pyetni grupin tuaj!

Aktiviteti 2 – Puna në grupe: Le të krijojmë 'Fotografinë tonë të madhe'!

Qëllimi i mësimi: Për të ndihmuar fëmijët që të fitojnë më shumë njohuri në lidhje me të kursyerit e ujit dhe për t'i informuar se me kontributin e të gjithëve është i mundshëm ambienti i pastër.

Grupi, me ndihmën e mësime/ndihmës/edukatorit, duhet të bëjë "Fotografin e vet të madhe".

Ndani fëmijët në 4 grupe, nga një grup për secilën çështje në film vizatimor:

1. Bujqësia

2. Industria

3. Shtratet dhe Digat

4. Veprimet ditore.

Secilit grup do t'i kërkohet të përpilojë një afish (vizatim, picture, gazette dhe prerje të revistave, kollazhe etj) i cili do të paraqesë të gjitha metodat e mundshme në të cilin secili sektor mund të kontribuojë për një mjedis më të pastër, siç tregohet në episod (p. sh Grupi i bujqve do të ilustrojë një fushë të kultivuar me më pak pesticide dhe plehëra dhe një ligatinë me peshq dhe shpend.

Pastaj të gjitha afishet do të varen në murë, dhe së bashku do të krijojnë një "Fotografi të Madhe për grupin". Rezultati është se fëmijët mund të shohin në afish dhe të kujtojnë se të gjithë është pjesë e fotografisë së madhe dhe mund të bëjë diçka positive për atë!

Përmes këtij ushtrimi fëmijët do tu referohen pamjeve dhe porositë në episod dhe gjithashtu mund t'i përdorin nëse duan. Pasi të kompletohen afishet, secili grup do të kërkohet të prezantojë afishin e vet grupeve të tjera. Nëse është e nevojshme ju mund të stimuloni diskutimin me pyetje specifike.

Sugjerim: Nëse preferoni, në vend se të përpiloni afishe, ju mund t'i ndihmoni fëmijët të mendojnë tregime të veta për ujin dhe botën në bazë të episodit. Tregimi mund të lexohet ose luhet nga ana e fëmijëve në ndonjë ditë special ku do të jenë të ftuar edhe prindërit!

Aktiviteti 3 – Eksperimenti grupor: Filteri i ujit që ju nuk e pritni...

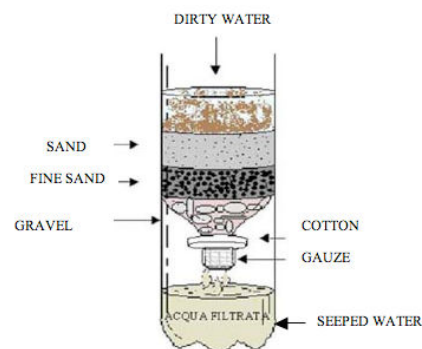
Eksperimenti "Hinka"

Qëllimi i mësimi: Të lejojë fëmijët të merren me ujin dhe të shohin me sytë e tyre efektin e ndotjes në tokë dhe ujë. Në këtë mënyrë ata do të kuptojnë gjithashtu se natyra punon me ne dhe jo kundër nesh

Materiali i nevojshëm: ujë, 1 pjatë, përzierje plehrash të konservuar, 1 shishe të plastikës, pambuk, rërë (shumë të imë dhe të trashë), zhavor dhe garzë

Hapat:

- Përzieni ujin në pjatë së bashku me përzierjen e plehrave të konservuar
- Prejeni majën e shishes së zbrazët të plastikës
- Futni kapakun e shishes në mes dhe rregulloni garzën në të.
- Ktheni gjysmën e epërme të shishes me kokë poshtë dhe futni në gjysmën e poshtme
- Së pari futni pambukun, pastaj zhavorin, pastaj rërën dhe në fund rërën e imë
- Futni ujë të përzier me plehra dhe pritni disa minuta.
- Uji duhet të kalojë nëpër filtër.
- Çka ndodhë? Si duket uji i filtruar?

Aktiviteti 4 – Puna në grupe: Le të luajmë “Kuizin Eko Uji”!

Qëllimi i mësimi: Synimi i këtij aktiviteti është për të ndihmuar fëmijët që të fitojnë më shumë njohuri dhe perspektivë në lidhje me rëndësinë e ujit për jetë në planetin tonë. Kush dëshiron të jetë kampion i ujit?

Grupi, i mbështetur nga edukatori si moderator dhe juria, do të luajnë “Kuizi Eko Uji”. Ndani grupin në dy ekipe. Secili ekip do të zgjedhë kapitenin e vet, i cili i këshillon kolegët e tij/saj të ekipit, duke u përgjigjur në secilën pyetje të arsimtarit. Pyetjet do të jenë të llojllojshme që të mund fëmijët të qëllojnë. Secili ekip ka 30 sekonda për gjetur përgjigje. Secila përgjigje e saktë vlenë 1000 pikë. Nuk janë të nevojshme përgatitjet. Kuizi është një arsye për të zbuluar rëndësinë e ujit në jetë.

Sugjerim: ekipi që humb do të sjellë ujë për të pirë për tërë klasën në mënyrë që të ngrejë dolli të gjithë së bashku për ekipin fitues.

Pyetjet:

- 1 Ne mund të jetojmë pa ujë: A: E saktë ose B: Jo e saktë
Përgjigjja: B: Jo e saktë. Të gjithë njerëzit kanë nevojë për ujë. Pa ujë ne vdesim.
- 2 Në cilat nga këto vende mund të gjendet uji i ëmbël në planetin tonë? A: në ajër B: në tokë C: në lumenjë dhe liqene D: në të gjitha këto
Përgjigjja: D. Në të gjitha këto. Uji i ëmbël gjendet në sipërfaqen e tokës përmes lumenjve dhe liqeneve, në rezervat e ujërave nëntokësor dhe në ajër përmes reve dhe lagështisë.
- 3 Vetëm një sasi e vogël e ujit në planetin tonë mund të përdoret nga njerëzit: A: E saktë ose B: Jo e saktë
Përgjigjja: A: E saktë. Sasia më e madhe e ujit në Tokë është e njelmët ose e bllokuar në akullnaja dhe fusha me borë.
- 4 Uji i shiut çdoherë është ujë i freskët. A: E saktë ose B: Jo e saktë
Përgjigjja: B: Jo e saktë. Situata befasuese në lidhje me ujin është se ekziston sasi e drejtë konstante e ujit e disponueshme në planetin tonë. Është në lëvizje konstante, avullohet dhe pastaj bie si shi, por uji që e pijmë ne sot ka qenë rreth nesh në të formë të ngjashme për qindra miliona vjet.
- 5 Sa ujë (në vlerë të kovës për ujë) përdorë një evropian mesatar për përgatitje të ushqimit, pastrimit dhe larjes në ditë? A: 1 kovë B: 5 kova C: 12 kova D: 19 kova
Përgjigjja: D: 19 kova. Mesatarisht, në Evropë ne përdorim 150 litra për person në ditë për nevojat tona të drejtëpërdrejta, që do të thotë rreth 19 kova të ujit (1 kovë – 8 l).
- 6 Si i përdorim lumenjtë tanë? A: për të transportuar mallëra B: për të prodhuar energji C: për të peshkuar D: të gjitha
Përgjigjja: D: të gjitha. Ne i përdorim lumenjtë në mënyra të shumëllojshme, në disa vende ato janë mënyra e vetme për të arritur në vende të paarrtshme, hidrocentrali prodhon sasi të mjaftueshme të energjisë në botë dhe shpesh peshku është kryesor për dietë dhe burim i proteineve për shumë njerëz në disa pjesë të botës.
- 7 Çka na nevojiten ligatinat? A: Ato pastrojnë ujin B: ato thithin ujin si sfungjer C: ato janë vendbanim për shumë shpend D të gjitha këto
Përgjigjja: D të gjitha këto. Ligatinat kanë shumë përfitime për ne: ato i furnizojnë njerëzit me karburante, ushqim, rekreacion dhe punësim; ato i mbrojnë miliona njerëz nga pasojat shkatërruese të përmytjeve, si dhe sigurojnë vendbanim për të gjitha llojet e bimëve dhe krijesave nga bilbili i ujit deri te kaimani, prej çafkës deri te hipopotamusit.
- 8 Kafshët e vetme që jetojnë në lumenjtë tanë janë lloje të ndryshme të peshqive. E saktë ose jo e saktë.
Përgjigjja: Jo e saktë. Ujrat e ëmbël janë vendbanim i rreth 40% specieve tona të peshqive. Por jo vetëm si amfib. Gjithashtu zvarranikët, shpendët e ujit dhe gjitarët varen nga lumenjtë, liqenet dhe ligatinat e begatshme.
- 9 Blitë e Danubit (peshqi special të cilët janë në prag të shuarjes) mund të jetojnë 150 vjet E saktë ose Jo e saktë
Përgjigjja: E saktë. Blitë kanë një jetëgjatësi të gjatë dhe janë fosile të gjalla; ato kanë qenë prezent kur dinosaurët kanë bredhur në Tokë para 100 milion vjetëve.
- 10 Me çka, boto delfini i lumit, i cili jeton në Amazon, trullosë gjahun e vet? A: gjuha B: vrullin e zërit C: bisht
Përgjigjja: B vrull të zërit. Speciet më në numër të të pesë specieve të delfinëve të ujërave të ëmbël në botë, mbështeten në ekolokacion (përdorin zërin për të “shikuar”) për të gjetur gjahun në lumenjtë e turbullta ku ato jetojnë. Ka raporte që delfinët e lumit Amazon mund të trullosin gjahun përmes zërit që e nxjerrin nga pjesa e përparme e kokës.

Aktiviteti 5 – Për familjet: “Organizoni një fundjavë eko-miqësore”

Ky seksion u adresohet prindërve/kujdestarëve dhe siguron porosi që ata ti marrin me vete në shtëpi dhe sugjerime për aktivitetet që ata mund të bëjnë së bashku me fëmijët gjatë fundjavës. Pastaj fëmijët mund të rrëfejnë përvojat e tyre grupit ose të shkruajnë një tregim të shkurtër.

Qëllimi i mësimi: Të ndihmojë fëmijët dhe familjet e tyre që të ngrisin vetëdijen për ambientin në shtëpi dhe t'i inkurajojë ata për të marrë disa veprime të vogla “eko miqësore” në jetën e tyre të përditshme

Fëmijët mund të mësojnë shumë nga koha e tyre e kaluar në familje. Familjet luajnë një rol të madh në të treguarit e fëmijëve të tyre se kufizimi i ndotjes varet nga shprehitë dhe mënyra e jetesës dhe se çdokush mund të bëjë një ndryshim.

Për më tepër, fëmijët mund të jenë “ambasadorë” në shtëpi duke përhapur porosi dhe sjellje pozitive. Nëse ata mësohen se si ta bëjnë jetën e tyre më të qëndrueshme për mjedisin si një familje, ata gjithashtu mund të paraqesin shprehitë e tyre pozitive në praktikë!

Ja disa sugjerime për aktivitete familjare:

Organizoni një fundjavë me ujë me familjen tuaj, duke u munduar që kurseni ujin. Sjellja eko-miqësore mund lehtë të bëhet një shprehje!

- Hapi i parë: Hulumtoni shtëpinë tuaj me fëminë tuaj dhe gjeni rubineta që pikojnë, që rrjedhin. A i keni stërujitur ndonjëherë bimët në kopshtin tuaj? Luani me fëmijën tuaj. Ai ose ajo të jetë “mbikëqyrës i ujit”. Mundohuni t'i përgjigjeni pyetjeve të fëmijës tuaj në lidhje me pse na duhet uji dhe si e përdorim atë. Gjithashtu ju mund ta ndihmoni atë për të kompletuar Raportin e mbikëqyrjes së ujit. (Fleta e Punës VII).
- Hapi i dytë: Lexoni dhe kompletoni Fletën e Punës VIII me fëmijën tuaj për të zbuluar dhe për të vënë në praktikë të gjitha veprimet ditore që mund të bëjnë ndryshim për mjedisin!

Organizoni një shëtitje të vogël me familjen tuaj (ose piknik) afër ndonjë baseni/lumi/liqeni/deti dhe monitoroni të gjitha lulet dhe insektet e vogla, peshqit dhe kafshët që jetojnë afër ose në ujë.

- Ndhmoni fëmijët tuaj të bëjnë një listë të bimëve, luleve, kafshëve që ju i keni parë. Ai ose ajo do të mundohet të shpjegojë ato grupit të vet; gjithashtu mund edhe të bëni disa fotografi.
- A i di fëmiju i juaj disa nga emrat e kafshëve dhe bimëve?

Aktiviteti 6 – Mozaik fjalësh

Qëllimi i mësimi: Të mbahen mend fjalët dhe konceptet e shpjeguara në episod

Në mozaik gjeni fjalët e rradhitura më poshtë

FUÇI BU FARMË	DIGË FABRIKË FUSHË LYMORE				PLEH FILTËR ZHAK		VËRSHIM FILTËR DRUNJË			PESTICIDE KAROSSEL HIDROENERGJI						
	G	R	O	D	B	A	R	R	E	L	Q	F	L	O	W	T
	E	U	V	T	O	F	I	M	H	A	G	N	E	R	I	F
	H	Y	D	R	O	E	L	E	C	T	R	I	C	I	T	Y
	I	C	H	T	A	R	M	L	X	H	U	V	B	A	R	O
	T	A	P	E	S	T	I	C	I	D	E	S	O	D	E	K
	V	R	I	C	R	I	C	J	A	G	U	E	F	L	E	T
	R	O	U	G	F	L	O	O	D	P	L	A	I	N	S	H
	D	U	M	A	L	I	C	R	A	U	J	I	L	U	T	S
	W	S	E	T	I	Z	A	C	M	F	A	C	T	O	R	Y
	O	E	K	L	U	E	T	I	N	E	Q	U	E	L	L	A
	J	L	E	F	A	R	M	O	R	I	V	E	R	D	I	T

Aktiviteti 7 – Për familjet - Bashkëjetesa me natyrën: rrëfeni tregimin tuaj

Qëllimi i mësimi: Lidhni çështjet e mjedisit me përvojat e fëmisë dhe bëni ata të kuptojnë se bashkëjetesa me natyrën nuk është vetëm dëshirë por është edhe lehtë për t'u arritur!

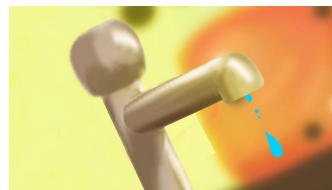
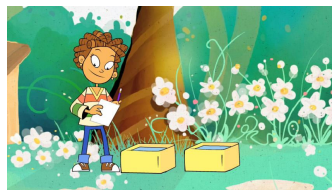
Si detyrë shtëpie ju mund të caktoni fëmijët me pyetjet në vijim. Shkruani përgjigjet tuaja në librin tuaj të ushtrimeve ose tregoni në klasë.

- Cilat burime të ujit i keni vizituar? P. sh (deti, liqeni, lumi, vende në periferi, mali etj) A mund të përshkruani atë? (Gjithashtu mund të sillni foto, kartolina etj);
- Çka keni dëshiruar më shumë nga ky vend? A e dini se sa njerëzit e mbajnë këtë vend të pastër dhe të shëndetshëm?
- Kur ishit atje, çka keni bërë që të mbani mjedisin të pastër dhe të shëndetshëm?

Fleta e punës VI

'Fotografia e madhe'

Fëmijët janë të ndërgjegjshëm gjatë konsumimit të ujit. Zhak sigurohet që të mos ujitë tej mase bimët. Lusi ndal rubinetin gjatë pastrimit të dhëmbëve. Beni sigurohet që asnjë rubinet të mos pikojë. Lusi pyet Benin nëse ajo është e tëra – a kanë bërë mjaft për të bërë ndryshim në planet? Beni i thotë asaj se nuk është edhe aq lehtë. Ai sugjeron që të bisedojnë me Bu-në në mënyrë që ai të shpjegojë fotografinë e madhe.

Si zakonisht, Bu di pikërisht vendin e saktë ku t'i dërgojë ata. Ai urdhëron karoselin magjik i cili sillet dhe i dërgon ata tek bregu i një lumi ku i pret një barkë.

Ata lundrojnë nëpër lumë dhe kënaqen gjatë lundrimit... deri sa bënë një kthesë dhe u gjendën në një shtrat të errët dhe jo të mirë të lumit. Niveli i ujit ishte i ulët. Nuk shihej asnjë gjallesë. Bimët përreth dukeshin të thara dhe të vyshkura. Gjëja më e keqe ishte se uji ishte me aromë të keqe dhe përbëhej nga një shkumë të tmerrshme.

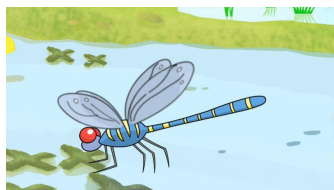

Fëmijët janë të shqetësuar - ata të gjithë kanë bërë diçka për të kursyer ujë. Pse ky mjedis ende është i shkatërruar? Bu shpjegon se edhe kompanitë e mëdha dhe bujqit duhet të bëjnë ndryshime. Ky shtrat i lumit është në gjendje të keqe sepse ekziston një hidrocentral i madh në pjesën e epërme të lumit, i cili nuk lëshon ujë të mjaftueshëm, si dhe bujku i vendit ujit tej mase fushat e tij dhe lejon pesticidet që të rrjedhin nga fusha e tij në lumë.

Fëmijët shkojnë lart dhe bisedojnë me bujkun. Në fakt, ata këmbyen disa fjalë me të—duke kërcyer një nga një nëpër tërë fermën, duke përkujtuar bujkun për të pastruar punën e tij duke lënë ujë të mjaftueshëm për mjedisin dhe duke përdorur pjesën tjetër në mënyrë të rregullt. Bujku do të përgjohet gjatë ndryshimit të mënyrës së tij dhe fëmijët vazhduan lundrimin e tyre përgjatë lumit.

Ata arritën tek një liqe i bukur me ujë të pastër dhe plot gjallesa. Bu u tregon fëmijëve se pse ky mjedis është në gjendje të tillë - fabrika e vendit kishte filtra në gypin e saj të mbeturinave, bujqit

nuk ujitnin tej mase fushat e tyre, dhe banorët përdornin ujin me maturi.

Të kthyer në dhomën nën çati fëmijët rradhitnin atë që kanë mësuar - të kursyerit ujit është detyrë e të gjithë neve, njerëzve të vegjël dhe bizneseve të mëdha. Ka ujë për të gjithë por duhet të jemi të kujdesshëm se si e përdorim. Kjo nuk është punë jetë shkurtër - ne duhet të kursejmë ujë në mënyrë që të mbajmë planetin të sigurt.

Bu shkon në gjumë dhe të gjithë fëmijët kuptojnë se u duhet banjo - kjo është biseda për ujin. Ata garojnë se cili do të arrijë i pari dhe Beni i përkujton të derdhin ujë për dy qëllime që të rruhet ai!

Fleta e punës VII

Mësimi 3—Aktiviteti 5

Raporti i monitorimit të ujit—në shtëpi

Monitoruesi i ujit (emri dhe mbiemri i fëmijës):

Data:

Vendi:

A i kontrolloni rubinetet dhe gypat që mos të rrjedhin?

.....

Në shtëpinë tuaj a përdorë kush tualetin për të hedhur gjërat? p. sh cigaret, ushqim?

.....

A ekziston sistemi i pastrimit të dyfishtë në banon(t) tuaj?

.....

Prej nga e merrni ujin për ujitjen e kopshtit tuaj?

.....

Cili nga anëtarët e familjes tuaj pastrohet rregullisht? Nëse po, sa herë në javë?

.....

Sa minuta anëtarët e familjes tuaj kalojnë në dush? Matni ato.

.....

A e leni ujin të rrjedhë para se të ngrohet? Sa sekonda/minuta?

.....

A e ndalni ujin gjatë pastrimit të dhëmbëve me brushë?

.....

Pyetni të rriturit në shtëpinë tuaj: A e leni ujin duke rrjedhur gjatë rruajtjes?

.....

A e lëshoni larësen e enëve dhe lavatriçen vetëm atëherë kur janë të mbushura?

.....

Sa litra ujë mendoni se përdorni kur pastroni veturën tuaj? A përdorni zorrë apo kovë për të larë veturën tuaj?

.....

A e leni rubinetin të rrjedhë deri sa i pastroni perimet?

.....

Kur ujitni kopshtin a derdhet uji në rrugë?

.....

Fleta e punës VIII

Mësimi 3—Aktiviteti 5

Udhëzuesi i fshehtë i kursimit të ujit

Cilat nga këto gjëra i keni bërë gjatë vikendit? Shënoni me iks.

Vendosni ujin e pijshëm në frigorifer që të pini ujë të freskët pa lënë rubinetin të lëshuar për një kohë të gjatë	
Keni larë enë me dorë, duke përdorur një bokall për pastrim dhe një për shpërlarje. Bokallët të jenë të mbushur me më pak ujë që të se sa duhet për të mbushur lavamanin	
Bëni dush më të shkurtër. Një mënyrë e përdorimit të ujit është të ndalurit gjatë bërjes së trupit me sapun, pastaj të lëshohet gjatë shpërlarjes. 4 minuta dush nevojiten rreth 75 deri 150 litra ujë. Ajo është e barabartë me sasinë si 75 deri 150 shishe qumësht!	
Keni grumbulluar ujë të shiut. Mund ta përdorni për të shumë gjëra, siç është larja e veturës ose biçikletës dhe ujitjen e bimëve	
Larja e veturës: është e mundshme që të lahet vetura vetëm me një kovë me ujë. Proveni dhe e shihni!	
Kopshti: Për të kursyer ujë dhe për ti dhënë bimëve përfitimin maksimal nga uji, duhet të ujitën larg nga kontakti me diellin, p. sh gjatë mbrëmjes. Kjo do të mënjanon humbjen e ujit dhe do ti bën bimët më të shëndetshme dhe më të bukura.	
Mënjaroni spërkatësit, të cilët përdorin tepër më shumë ujë dhe kanë qëllim të tmerrshëm! Dhe mundohuni të precizoni ujin aty ku duhet më së shumti.	
Pastroni pemët dhe perimet në një pjatë me ujë në vend se ti lani në lavaman me rrjedhje të ujit nga rubineti. Ju mund të përdorni sërish ujin e pjatës për të ujitur bimët e shtëpisë.	

Referencat dhe Informatat e mëtejshme

Shumica e informatave në këtë dokument kanë buruar nga burimet ekzistuese dhe të dobishme.

Nëse dëshironi të interesoheni më tepër në lidhje me çështjen e ujit të shpjeguar në këtë dokument, vizitoni linqet e më poshtme.

Këto burime janë në gjuhën angleze por në shumë raste ekzistojnë edhe ekuivalente të gjuhëve lokale.

- www.animate-eu.com/eco/ (section wise up to water)
- www.panda.org/water www.waterwise.org.uk/reducing_water_wastage_in_the_uk/house_and_garden/quick_tips.html
- www.waterfootprint.org
- www.wateruseitwisely.com/100-ways-to-conserve/index.php
- www.on.ec.gc.ca/reseau/watertips/watertips_e.html#kitchen
- www.watereducation.org/doc.asp?id=873
- www.ccwater.com/education/
- www.water.ca.gov/education/
- www.epa.gov/water/kids.html
- www.watereducation.utah.gov/conservation/default.asp
- www.watereducation.utah.gov/default.asp
- www.scottishwater.co.uk/education/

